

การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนคุ้มครองเด็กในโรงเรียน  
มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย  
EDUCATIONAL INSTITUTION MANAGEMENT FOR BEING CHILD  
PROTECTION SCHOOL IN HIGH SCHOOL OF THE SECONDARY  
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE NONG KHAI



<sup>1</sup>วีรยุทธ เกษร, <sup>2</sup>พัชรินทร์ ชมภูวิเศษ และ <sup>3</sup>นวัตกร หอมสิน

<sup>1</sup>Weerayut Kesorn, <sup>2</sup>Patcharin Chompuwiset and <sup>3</sup>Nawattakorn Homsin

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, ประเทศไทย

Udon Thani Rajabhat University, Thailand.

<sup>1</sup>weerayutgaysorn@schoolptk.ac.th

**Received: May 21, 2024; Revised: June 27, 2024; Accepted: July 30, 2024**

### บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการบริหาร ปัญหาและแนวทางการแก้ไข การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนคุ้มครองเด็กในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย การวิจัยครั้งนี้ศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ แบบพหุกรณี (Multi – cases study) จากโรงเรียนที่เป็นโรงเรียนเครือข่ายโครงการโรงเรียนคุ้มครองเด็ก ได้แก่ โรงเรียนร่มธรรมานุสรณ์ โรงเรียนสังคมิวิทยา และโรงเรียนท่าบ่อ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ ประกอบด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึก การวิเคราะห์เอกสาร การสังเกต การจดบันทึก และการวิเคราะห์เนื้อหา โดยเก็บข้อมูลจากบุคลากรหลักในสถานศึกษา ใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ผลการวิจัย พบว่า 1. กระบวนการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียน

<sup>1</sup> นักศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

<sup>2</sup> ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

<sup>3</sup> อาจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

คุ้มครองเด็กในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย พบว่า ทั้ง 3 โรงเรียน มีการดำเนินงานตามแผนการดำเนินงานของโรงเรียนคุ้มครองเด็ก ทั้ง 3 มาตรฐาน 9 ตัวชี้วัด ตามวงจรการบริหารงานคุณภาพ PDCA คือ พบว่า ขั้นตอนการวางแผน (Plan) มีกระบวนการวางแผนการดำเนินงานตามมาตรฐานคุ้มครองเด็กอย่างเป็นระบบ ได้แก่ การประชุมและการวางโครงสร้างการบริหารแบบ 3 ระดับ 5 ระดับ และตามนวัตกรรมของโรงเรียน ขั้นตอนการปฏิบัติตามแผน (Do) พบว่า มีการปฏิบัติงานในแบ่งเป็น 5 รูปแบบ ได้แก่ การจัดทำโครงการ การจัดทำกิจกรรม การออกมาตรการ การจัดระบบ และการติดต่อประสานงานจากหน่วยงานภายนอก ขั้นตอนการตรวจสอบ (Check) พบว่า ผู้บริหารมีการตรวจสอบ ประเมินผลการปฏิบัติงานรายภาคเรียน และมีดำเนินงานประเมินผลตามโครงการต่าง ๆ ที่จัดขึ้น และขั้นตอนการปรับปรุงแก้ไข (Act) พบว่า ผู้บริหารมีการดำเนินงานนำข้อสังเกตหรือปัญหาจากการดำเนินงานและการประชุมมาปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการต่างๆ ตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของโรงเรียนคุ้มครองเด็ก 2. ปัญหาและแนวทางการแก้ไขการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนคุ้มครอง เด็กในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย พบว่า 1) มาตรฐานที่ 1 มีปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน 5 กรณี แบ่งเป็นปัญหาเชิงระบบ 2 กรณี ปัญหาด้านบุคลากรครู 1 กรณี ปัญหาเรื่องการประสานงาน 1 กรณี และปัญหาการเกิดความรู้แรงซ้ำ 1 กรณี 2) มาตรฐานที่ 2 มีปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน 6 กรณี แบ่งเป็น ปัญหาด้านระบบ 3 กรณี ปัญหาด้านบุคลากรครู 1 กรณี ปัญหาด้านพื้นที่ 1 กรณี และปัญหาด้านนักเรียน 1 กรณี และ 3) มาตรฐานที่ 3 มีปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน 11 กรณี แบ่งเป็นปัญหาด้านบุคลากรครู 3 กรณี ปัญหาด้านนักเรียน 3 กรณี ปัญหาด้านการประสานงาน 1 กรณี ปัญหาด้านระบบ 4 กรณี รวมทั้ง 3 มาตรฐานมีปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน 22 กรณี โดยมีแนวทางการแก้ไขทุกกรณี

**คำสำคัญ :** กระบวนการบริหาร, การบริหารสถานศึกษา, โรงเรียนคุ้มครองเด็ก

## Abstract

The purposes of this research were to inspect solution process and ways of school administration solutions to be protective high school of secondary educational service area office Nong Khai. This research used 2 methods were qualitative research methodology and multi-cases study. The samples were the schools from protection

children's right project 2564 of The Center for the Protection of Children's Rights Foundation. There were 3 school as the samples; Romthammanusorn school, Sangkhomwittaya school, and Thabo school. The researcher collected data by using in-depth interview, document analysis, observation, taking note and content analysis, the data was from main staff in each school. The researcher used Data Triangulation to assure reliability and validity of each data that was correct and reliable. The consequences of thesis. 1. Management process to being protective high school of Secondary Educational Service Area Office Nong Khai with PDCA cycle found that 3 schools has followed the plan of protection school with 3 standard 9 indicators of PDCA cycle found that the first step is Plan. It has systemic process implementations of standard of protection children that are conference, planning structure of management in 3 and 5 level and innovation of school. The second step is Do. There are 5 conformations: project, activity, policy, systematization and corporation with other organizations. The third step is Check. The administrator had investigated, assessed the result of semester process and run assessment of projects. The last step is Act. The administrator brought problems, from process and conference, to fix with standard and indicators of protection school. 2. Problem and solution of administration to being protective high school of Secondary Educational Service Area Office Nong Khai found that 1) Standard 1 had problem of process 5 cases. It could be 2 systemic problems: teacher problem, coordination problem and violence problem. 2) Standard 2 problem of process 6 cases: 3 systemic problems, a teacher problem, an area problem and a student problem. 3) Standard 3 had problem of process 11 cases: 3 teacher problems, 3 student problems, a coordination problem and 4 systemic problems. All of 3 standards had problem from the process 22 items and had solutions for all cases.

**Keywords :** Administrative process, administration, child protection school

## บทนำ

การให้ความสำคัญของสิทธิเด็ก การรับรอง และการคุ้มครองเด็กเริ่มต้นจากการที่องค์การสหประชาชาติได้ตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิเด็กจึงได้จัดทำอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กขึ้นภายหลังจากที่ประเทศโปแลนด์นำเสนอร่างอนุสัญญาเมื่อปี พ.ศ.2521 โดยผ่านการพิจารณาของ

คณะทำงานขององค์การสหประชาชาติและได้รับการรับรองจากประเทศต่าง ๆ ในการประชุมสมัชชาใหญ่สหประชาชาติในปี พ.ศ. 2532 มากที่สุดในโลกถึง 196 ประเทศ ตามหลักการของกฎบัตรสหประชาชาติที่ว่าด้วยศักดิ์ศรีและคุณค่าของมนุษย์ที่เท่าเทียมกันโดยค้ำประกันว่าเด็กมีสิทธิที่จะได้รับการดูแลและช่วยเหลือทั้งในสภาพแวดล้อมของครอบครัวและการเลี้ยงดูอื่น ๆ บนพื้นฐานของประเพณีและค่านิยมทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์และสังคม โดยอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กนั้น มีหลักการที่สำคัญคือ “การไม่เลือกปฏิบัติและประโยชน์สูงสุดของเด็ก” โดยมีเป้าหมายเพื่อมุ่งคุ้มครองสิทธิของเด็กรวม 4 ด้าน ได้แก่ สิทธิในการอยู่รอด สิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครอง สิทธิที่จะได้รับการพัฒนา และสิทธิในการมีส่วนร่วม (อวิการัตน์ นิยมไทย, 2552: 139-149)

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พุทธศักราช 2546 ได้มีบทบัญญัติที่มุ่งให้ความคุ้มครองแก่เด็กทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ รวมถึงการสงเคราะห์ การคุ้มครองสวัสดิภาพ การพัฒนาและฟื้นฟู โดยค้ำประกันถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญตามหลักการของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ทั้งนี้เนื้อหาในพระราชบัญญัติเน้นไปในเรื่องของการดูแลให้เด็กมีความเป็นอยู่ที่ดีเป็นหน้าที่รับผิดชอบของทุกคน และจะไม่ยอมให้มีการทารุณกรรมเด็ก พร้อมทั้งระบุถึงความมุ่งมั่นของประเทศไทยที่จะให้การช่วยเหลือเด็กผ่านการเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว (พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พุทธศักราช 2546, 2546: 1-33) นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนตามอนุสัญญาอยู่หลายด้าน ทั้งในด้านศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ด้านเสรีภาพในการเดินทางและการเลือกถิ่นที่อยู่ ด้านการศึกษา เป็นต้น (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560: 1-90) พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 มีเจตนารมณ์เพื่อส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนทุกระดับมีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง ชุมชน และสังคม โดยมีใจความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนคือกำหนดให้มีการจัดให้มีสภาเด็กและเยาวชน 8,781 แห่ง รวมทั้งให้กรมกิจการเด็กและเยาวชนส่งเสริมสนับสนุนประสานงานจัดให้มีและดำเนินกิจการสภาเด็กและเยาวชนทุกระดับ (พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560, 2560: 1-37) รวมถึงกฎหมายแรงงานที่ห้ามใช้งานเด็ก ตามประมวลกฎหมายอาญาที่กำหนดบทลงโทษหนักแก่ผู้ที่จะละเมิดสิทธิเด็ก และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียน นักศึกษา กำหนดไม่ให้ครูลงโทษนักเรียนด้วยการเขียนดี ซึ่งถือเป็นการละเมิดสิทธิเด็ก (วิชาญ ทราญอ่อน, 2561: 14)

แม้ว่าการกระทำดังกล่าวจะแสดงให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมว่าประเทศไทยให้ความสำคัญและตระหนักถึงสิทธิเด็กอันเป็นสิทธิสากล (Universal Rights) และเป็นสิทธิเด็ดขาด (Absolute Rights) ที่เด็กพึงจะต้องได้รับการรับรองและคุ้มครองตามพันธกรณีระหว่างประเทศ แต่หาก

พิจารณาในทางปฏิบัติแล้วหลักการดังกล่าวเป็นเพียงหลักการที่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรเท่านั้น ไม่ได้ปรากฏในเชิงปฏิบัติเท่าที่ควรจะเป็นเพราะคนในสังคมไทยไม่ได้ให้ความสำคัญกับหลักการดังกล่าวนี้เท่าใดนัก เพราะบุคคลทั่วไปไม่ได้ศึกษาหลักการของสิทธิเด็กนี้อย่างแท้จริงทำให้ยังคงมีความเข้าใจผิดคิดว่าเด็กไม่มีสิทธิใด ๆ ในทางกฎหมายทัดเทียมผู้ใหญ่ ทั้งที่แท้จริงแล้วเด็กมีสิทธิต่าง ๆ ที่พวกเขาพึงมีและพึงได้อยู่มากมาย ซึ่งสิ่งนี้เองก่อให้เกิดปัญหาการละเมิดสิทธิเด็กอยู่เสมอไม่ว่าจะเป็น การละเมิดสิทธิและเสรีภาพในการแสดงออก

การละเมิดทางด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งนับว่าเป็นปัญหาเรื้อรัง ไม่ได้รับการแก้ไข มีแต่จะทวีความรุนแรงและปรับเปลี่ยนรูปแบบการละเมิดไปตามพลวัตของสังคม ส่งผลให้เด็กใช้ชีวิตด้วยความหวาดกลัวและหวาดระแวงซึ่งขัดต่อสิทธิขั้นพื้นฐานที่เด็กควรจะได้รับ ทั้งนี้ปัญหาการละเมิดสิทธิเด็กมีปรากฏให้เห็นแทบทุกสถาบันของสังคมไทย ทั้งสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา ชุมชนที่เด็กอาศัยอยู่ และชุมชนออนไลน์ (Online community)

ทั้งนี้หน่วยงานทางราชการรับรู้ถึงปัญหาและตระหนักถึงการแก้ปัญหาโดยการออกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนโดยสถานศึกษา พ.ศ. 2543 การออกพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เพื่อเป็นแนวทางและแนวปฏิบัติในการลดการละเมิดสิทธิเด็ก รวมถึงมูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของการสร้างความปลอดภัยให้กับเด็ก จึงได้ริเริ่มโครงการโรงเรียนคุ้มครองเด็กขึ้นในปี 2546 โดยมุ่งเน้นการพัฒนาให้คุณครูในโรงเรียนได้มีความรู้ความเข้าใจในการสร้างระบบความปลอดภัยในโรงเรียนโดยให้คุณครูได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกป้อง คุ้มครอง ช่วยเหลือ สอดส่องดูแลและเฝ้าระวังเด็กให้ปลอดภัยจากอันตรายต่างๆ ในโรงเรียนทั้งในด้านตัวบุคคลและสิ่งแวดล้อมทางกายภาพในโรงเรียน โดยให้โรงเรียนได้ร่วมมือกับหน่วยงานในพื้นที่ ชุมชนและผู้ปกครองของเด็กนักเรียนในการร่วมกันสร้างความปลอดภัยให้กับเด็ก ต่อมาในปี 2551 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานครและภาคีเครือข่ายได้ร่วมมือกันพัฒนาการดำเนินงานของโครงการโรงเรียนคุ้มครองเด็กทั้งในกระบวนการ พัฒนาการดำเนินงานของโรงเรียน การจัดทำมาตรฐานโรงเรียนคุ้มครองเด็กและแบบประเมินการดำเนินงานตามมาตรฐานโรงเรียนคุ้มครองเด็ก และในปี 2564 สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐานได้มีนโยบายขยายโรงเรียนคุ้มครองเด็กไปยังเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 245 เขต (เขตพื้นที่ละ 1 โรงเรียน)

ในการนี้เพื่อให้การปฏิบัติพันธกิจดังกล่าวมีเครือข่ายกว้างขวาง ครอบคลุมถึงเด็กและเยาวชน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคายจึงได้ประสานงานระหว่างภาครัฐ เอกชน และองค์กรชาวบ้านในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และได้ขยายลงไปถึงระดับโรงเรียนโดยดำเนินการรวบรวมและเผยแพร่เอกสารที่เกี่ยวข้องให้สถานศึกษา จัดตั้งศูนย์

ประสานงาน เพื่อติดตามสนับสนุนป้องกันให้เด็กปลอดภัยจากการถูกละเมิด รวมทั้งติดตามวิเคราะห์ผล ดูแลและสรุปผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง (กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย, 2563: 61-62)

จากความสำคัญและปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษากระบวนการบริหาร ปัญหา และแนวทางการแก้ไขการบริหารโรงเรียนคุ้มครองเด็กในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในหน่วยงานทางการศึกษาเห็นความสำคัญของการคุ้มครองเด็กมากขึ้น มีแนวทางในการคุ้มครองเด็กในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา และสามารถประยุกต์รูปแบบการคุ้มครองเด็กในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาได้ตามบริบทของนักเรียนและพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

## วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษากระบวนการบริหาร ปัญหาและแนวทางการแก้ไขการบริหารโรงเรียนคุ้มครองเด็กในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย

## วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Methodology) ใช้วิธีแบบพหุกรณี (Multi – cases study) ซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

### 1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ประชากรและกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก รวมทั้งสิ้น 9 คน ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน หรือรองผู้อำนวยการโรงเรียน ซึ่งจะให้ข้อมูลในกระบวนการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุ้มครองเด็ก กลุ่มผู้รับผิดชอบการดำเนินงานโรงเรียนคุ้มครองเด็ก จำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายกิจการนักเรียน หรือครูผู้รับผิดชอบการดำเนินงานโรงเรียนคุ้มครองเด็ก ซึ่งจะให้ข้อมูลในด้านกระบวนการดำเนินงาน ปัญหาและแนวทางการแก้ไขการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนคุ้มครองเด็กในโรงเรียนมัธยมศึกษา และกลุ่มครูผู้สอน จำนวน 3 คน ซึ่งจะให้ข้อมูลในด้านกระบวนการดำเนินงาน ปัญหาและแนวทางการแก้ไขการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนคุ้มครองเด็กในโรงเรียนมัธยมศึกษา

## 2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การดำเนินงานการบริหารโรงเรียนคุ้มครองเด็ก ต้องมีกระบวนการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนคุ้มครองเด็ก และแนวคิดการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนคุ้มครองเด็ก ตามวงจรการบริหารงานคุณภาพ PDCA ของเดมมิ่ง (Deming Cycle) ประกอบด้วย 3 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานที่ 1 นักเรียนมีความปลอดภัยจากสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และบุคคลที่อาจก่ออันตรายต่อนักเรียนในโรงเรียน มาตรฐานที่ 2 นักเรียนได้รับการเฝ้าระวัง การดูแล การช่วยเหลือ และการคุ้มครองให้นักเรียนปลอดภัยทั้งในและนอกบริเวณโรงเรียน มาตรฐานที่ 3 การประสานความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชุมชน และหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้อง ตามมาตรฐานโรงเรียนคุ้มครองเด็ก

## 3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบบันทึกการวิเคราะห์ประเด็นหลักและประเด็นย่อย จากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) การสังเกต (Observation) การจดบันทึก (Field Note) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

## 4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ความเกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์อย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) การสังเกต (Observation) การจดบันทึก (Field Note) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive)

## ผลการวิจัย

ผลการศึกษากระบวนการบริหาร ปัญหาและแนวทางการแก้ไขการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนคุ้มครองเด็กในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย ตามวงจรการบริหารงานคุณภาพ PDCA ดังนี้

1. กระบวนการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนคุ้มครองเด็กในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย ตามวงจรการบริหารงานคุณภาพ PDCA

1.1 ขั้นตอนการวางแผน (P) มีกระบวนการวางแผนดังนี้

1.1.1 มาตรฐานที่ 1 นักเรียนมีความปลอดภัยจากสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและบุคคลที่อาจก่ออันตรายต่อนักเรียนในโรงเรียน พบว่า ผู้บริหารมีการวางแผนและจัดทำแผนการ

ดำเนินงานตามมาตรฐานคุ้มครองเด็กอย่างเป็นระบบ มีการวางโครงสร้างการบริหารงานแบบ 3 ระดับ และ 5 ระดับ รวมทั้งมีการวางแผนการการบริหารงานตามนวัตกรรมของโรงเรียน

1.1.2 มาตรฐานที่ 2 การประสานความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชุมชน และหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้องของผู้บริหาร พบว่า ผู้บริหารมีการวางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นขั้นตอน โดยจัดการประชุมครู ผู้ปกครอง ภาควิเคราะห์ข้อดี คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับนักเรียน ให้มีส่วนร่วมช่วยในการร่วมกันวางแผนการทำงานในแต่ละปีการศึกษา

1.1.3 มาตรฐานที่ 3 การประสานความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชุมชน และหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหารโรงเรียนมีการวางแผนการประสานหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีผ่านแผนการดำเนินงานตลอดปีการศึกษา

## 1.2. ขั้นตอนการปฏิบัติงาน (D) มีกระบวนการดังนี้

1.2.1 มาตรฐานที่ 1 นักเรียนมีความปลอดภัยจากสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และบุคคลที่อาจก่ออันตรายต่อนักเรียนในโรงเรียน ผู้บริหารมีการดำเนินงานตาม โครงสร้างการบริหารงานอย่างเป็นระบบโดยการแบ่งหน้าที่ผู้รับผิดชอบ มีการจัดระบบการป้องกันและเฝ้าระวังอันตรายที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นในสถานศึกษา ตามหลัก 3 ป คือ ป้องกัน ปลูกฝัง และปราบปราม เพื่อให้ครอบคลุม 4 กลุ่ม คือ ภัยที่เกิดจากความรุนแรง ภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ ภัยที่เกิดจากการถูกละเมิด และภัยที่เกิดจากผลกระทบทางกายและจิตใจ

1.2.2 มาตรฐานที่ 2 การประสานความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชุมชน และหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้องของผู้บริหาร พบว่า โรงเรียนมีระบบ การคัดกรองเฝ้าระวัง และดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 องค์ประกอบ คือ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมนักเรียน 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหาและ 5) การส่งต่อนักเรียน ประกอบกับการใช้นวัตกรรม CARE 4.0 MODEL มี และประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อจัดกิจกรรมหรือโครงการในโรงเรียน

1.2.3 มาตรฐานที่ 3 การประสานความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชุมชน และหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหารโรงเรียนมีการจัดโครงการส่งเสริมพัฒนานักเรียนตามพัฒนาการ 5 ด้าน คือ ด้านร่างกาย จิตใจ สังคมสติปัญญาและครอบครัว และมีการเสริมสร้างความปลอดภัยโดย แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ ภัยที่เกิดจากความรุนแรง ภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ ภัยที่เกิดจากการถูกละเมิด และภัยที่เกิดจากผลกระทบทางกายและจิตใจ โดยให้ หน่วยงาน และภาควิเคราะห์เข้ามามีส่วนร่วม

## 1.3. ขั้นตอนการตรวจสอบ (C) มีกระบวนการดังนี้



1.3.1 มาตรฐานที่ 1 นักเรียนมีความปลอดภัยจากสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และบุคคลที่อาจก่ออันตรายต่อนักเรียนในโรงเรียน พบว่า ผู้บริหารมีการตรวจสอบ ป้องกันและเฝ้าระวัง อันตรายที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นในสถานศึกษาและประเมินผลการปฏิบัติงานรายภาคเรียน

1.3.2 มาตรฐานที่ 2 การประสานความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชุมชน และหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้องผู้บริหาร มีดำเนินงานประเมินผลตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 องค์ประกอบ คือ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมนักเรียน 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหา และ 5) การส่งต่อนักเรียน และประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อจัดกิจกรรมหรือโครงการในโรงเรียน

1.3.3 มาตรฐานที่ 3 การประสานความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชุมชน และหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหารโรงเรียน จัดทำโครงการและออกมาตรการ ให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีพฤติกรรมที่เหมาะสม พร้อมทั้งประเมินการจัดโครงการ

#### 1.4. ขั้นตอนการปรับปรุงแก้ไข (A) มีกระบวนการดังนี้

1.4.1 มาตรฐานที่ 1 นักเรียนมีความปลอดภัยจากสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และบุคคลที่อาจก่ออันตรายต่อนักเรียนในโรงเรียน พบว่า ผู้บริหารมีการดำเนินงานนำข้อสังเกตหรือปัญหาจากการดำเนินงานมาปรับปรุงแก้ไขในการสร้างความปลอดภัยเพิ่มมากขึ้น

1.4.2 มาตรฐานที่ 2 การประสานความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชุมชน และหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้อง พบว่าผู้บริหาร มีการดำเนินการนำข้อสังเกตหรือปัญหาจากการดำเนินงานมาปรับปรุงแก้ไขในแต่ละขั้นตอนตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 องค์ประกอบ มาวิเคราะห์และหาแนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมผู้เรียนต่อไป

1.4.3 มาตรฐานที่ 3 การประสานความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชุมชน และหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหารโรงเรียนมีการจัดจัดทำรายงานโครงการส่งเสริมพัฒนานักเรียนตามพัฒนาการ 5 ด้าน คือ ด้านร่างกาย จิตใจ สังคม สติปัญญาและครอบครัว

2. ปัญหาและแนวทางการแก้ไขการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนคู่ครองเด็กในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย ตามวงจรการบริหารงานคุณภาพ PDCA

2.1 มาตรฐานที่ 1 นักเรียนมีความปลอดภัยจากสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และบุคคลที่อาจก่ออันตรายต่อนักเรียนในโรงเรียน

2.1.1 ปัญหาที่พบ มีดังนี้ 1) โครงการที่ปรากฏในแผนการดำเนินงานต้องอาศัยความร่วมมือจึงจำเป็นต้องประสานงานค่อนข้างมาก 2) บางตัวชี้วัดของโครงการคุ้มครองเด็กโรงเรียนได้จัดทำโครงการที่มีความซ้ำซ้อนกันกับโครงการอื่น 3) จำนวนบุคลากรค่อนข้างน้อยไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน 4) ระบบการรับมอบหมายงานเป็นแบบบนลงล่างทำให้บางนโยบายที่คณะผู้บริหารกำหนดมาอาจทำให้ปฏิบัติได้ยากในบริบทจริง และ 5) ยังพบเห็นความรุนแรงในสถานศึกษา

2.1.2 แนวทางการแก้ไข มีดังนี้ 1) วางแผนการดำเนินงานจะจัดทำขึ้นโดยอ้างอิงตามแนวโน้มของนโยบายทาง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อลดความซ้ำซ้อนของการปฏิบัติงานจัด 2) ประชุม คณะครูก่อนเปิดภาคเรียนและประชุมผู้ปกครองในปีการศึกษานั้น 3) มอบหมายหน้าที่ให้คุณครูที่ปรึกษาหรือคุณครูประจำชั้นเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน 4) ตัดคะแนนความประพฤติของผู้เรียน 5) ประชุมสะท้อนปัญหาการปฏิบัติงาน 6) ออกมาตรการดูแลความปลอดภัยอย่างใกล้ชิด โดยให้ครูที่ปรึกษาเป็นหลักในการติดตามพฤติกรรมของนักเรียน 7) ครูใช้พฤติกรรมเชิงบวก ในการจัดการชั้นเรียนหรือเสริมสร้างพฤติกรรมเชิงบวกของนักเรียน 8) ครูใช้วิธีการเรียกมาปรับทัศนคติ ภาคทัณฑ์ และลงบันทึกเอาไว้เพื่อแจ้งให้กับผู้ปกครองได้รับทราบ

2.2 มาตรฐานที่ 2 การประสานความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชุมชน และหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้องผู้บริหาร

2.2.1 ปัญหาที่พบ มีดังนี้ 1) ครูที่ปรึกษาบางครั้งไม่สามารถที่จะดูนักเรียนได้อย่างทั่วถึง คัดกรองนักเรียนได้อย่างทั่วถึง ภายในหนึ่งปีการศึกษา เพราะว่าครูมีภาระงานเยอะมาก 2) โรงเรียนยังไม่มีกำหนดโครงการที่เป็นรูปธรรม 3) กระบวนการทำงานตามนวัตกรรมและระบบการคัดกรองต้องเป็นไปอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาการของนักเรียน 4) นักเรียนในโรงเรียนเกิดพฤติกรรมเลียนแบบข่าวตามหน้าหนังสือพิมพ์ที่มีนักเรียนพกอาวุธเข้าไปในโรงเรียนแล้วเกิดการทำร้ายร่างกายกัน 5) โรงเรียนมีพื้นที่กว้างขวางและคนเข้าออกสะดวก มีความเสี่ยงต่อการก่ออันตรายแก่นักเรียน 6) สืบเนื่องจากมาตรการการยกเลิกการเข้าเวรครูทำให้การเฝ้าระวังดูแล และคุ้มครองนักเรียนมีความเสี่ยงมากยิ่งขึ้น

2.2.2 แนวทางการแก้ไข มีดังนี้ 1) กำหนดเป็นแนวปฏิบัติรายกรณี เช่น การประชุมผู้ปกครอง การจ้างพนักงาน 2) ครูที่ปรึกษานำข้อมูลนักเรียนส่งต่อให้กับครูที่ปรึกษาในปีการศึกษาถัดไป 3) คณะครู ตรวจสอบ อาวุธของนักเรียน 4) ประสานกับหน่วยงานภายนอกให้เข้ามามีบทบาทในการช่วยเสริมสร้างความปลอดภัยให้กับนักเรียน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือ เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย 5) ขอความช่วยเหลือหน่วยงานภายนอกเข้ามาดูแลความปลอดภัยนักเรียน

และครูภายในโรงเรียน เช่น จ้างพนักงานรักษาความปลอดภัยมาดูแลความปลอดภัยของนักเรียน ตลอด 24 ชั่วโมง

2.3 มาตรฐานที่ 3 การประสานความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชุมชน และหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้อง

2.3.1 ปัญหาที่พบ มีดังนี้ 1) ครูผู้สอนให้สอนไม่ทัน เนื่องจากมีกิจกรรมเยอะ 2) ต้องมีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองค่อนข้างมาก 3) นักเรียนขาดความรับผิดชอบต่อสังคมและมีความประพฤติที่ไม่เหมาะสม ส่งผลกระทบต่อคนรอบข้าง 4) นักเรียนไม่ได้รับความปลอดภัยครบทั้ง 4) นักเรียนไม่ได้รับความปลอดภัยครบทั้ง 4 กลุ่มตามแผนการที่วางไว้ 4 กลุ่มตามแผนการที่วางไว้ 5) มีการทำเอกสารขอความร่วมมือเป็นจำนวนมากอาจทำให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินงาน 6) โครงการในการดำเนินงานตลอด 1 ปีการศึกษาจำนวนมาก 7) ความประพฤติของนักเรียนไม่ได้มาจากจิตสำนึกของผู้เรียน 8) ครูอาจจะดูแลได้อย่างไม่ทั่วถึง 9) โครงการส่งเสริมพัฒนานักเรียนตามพัฒนาการทั้ง 5 ด้าน มีทั้งด้านวิชาการและความประพฤติ 10) นักเรียนมีบุหรี่ปัฟฟี่ไว้ในครอบครอง และมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการสร้างความเดือดร้อน วุ่นวาย 11) บางกิจกรรมครูไม่ได้มีความเชี่ยวชาญในการดำเนินกิจกรรม

2.3.2 แนวทางการแก้ไข มีดังนี้ 1) หมั่นเวียนคุณครูร่วมกิจกรรมเพื่อลดปริมาณกิจกรรมที่กระทบต่องานสอนของครูผู้สอน 2) ขอความร่วมมือของผู้ปกครองสะท้อนปัญหาที่บ้าน ครูสะท้อนปัญหาที่โรงเรียน 3) ส่งต่อให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อให้ให้นักเรียนได้ตระหนักถึงผลเสียที่ตามมาจากความประพฤติที่ไม่เหมาะสม 4) กำหนดมาตรการในการดำเนินการ คือ ปกป้อง ปลูกฝัง และปราบปราม เพื่อเพิ่มความปลอดภัยตั้งแต่ต้นทาง 5) บูรณาการการพัฒนาในด้านต่าง ๆ กับสาระวิชาที่นักเรียนเรียนเป็นปกติ 6) ปลูกฝังนักเรียนให้นำกิจกรรมที่โรงเรียนจัดทำขึ้นไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อให้สิ่งเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ไม่ใช่เพียงหน้าที่ 7) ขอความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกเข้ามาช่วยดูแล 8) สร้างความสัมพันธ์อันดีร่วมกันด้วยวิธีการเขาช่วยเรา เราช่วยเขา 9) ประสานคุณครูผู้รับผิดชอบฝ่ายวิชาการและกิจการนักเรียน 10) ส่งต่อให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อให้ให้นักเรียนได้ตระหนักถึงผลเสียที่ตามมาจากความประพฤติที่ไม่เหมาะสม 11) ขอความอนุเคราะห์จากหน่วยงานภายนอกเข้ามาให้ความรู้และสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักเรียนว่านักเรียนจะมีความปลอดภัย

จากข้อมูลเชิงคุณภาพ ทำให้ค้นพบผลการศึกษาระบบการบริหาร ปัญหาและแนวทางการแก้ไขการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนคุ้มครองเด็กในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย เป็นผลมาจากการดำเนินงานตามแผนการ

ดำเนินงานของโรงเรียนคุ้มครองเด็ก ทั้ง 3 มาตรฐาน 9 ตัวชี้วัด ตามวงจรการบริหารงานคุณภาพ PDCA

## อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การศึกษากระบวนการบริหาร ปัญหาและแนวทางการแก้ไขการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนคุ้มครองเด็กในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย มีประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผล ตามมาตรฐานที่ผู้วิจัยใช้เป็นกรอบการดำเนินงานวิจัย ดังนี้

1. มาตรฐานที่ 1 นักเรียนมีความปลอดภัยจากสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และบุคคลที่อาจก่ออันตรายต่อนักเรียนในโรงเรียน ผู้บริหารมีการวางแผนและจัดทำแผนการดำเนินงานตามมาตรฐานคุ้มครองเด็กอย่างเป็นระบบ และดำเนินการวางโครงสร้างการบริหารเป็น 3 ระดับ คือ ระดับนโยบาย ระดับประสานงาน และระดับปฏิบัติการ ซึ่งสอดคล้องกับที่ ชนงกรณ์ กุณทลบุตร (2558 :6) ได้กล่าวถึงกระบวนการในการวางโครงสร้างการบริหารงานเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management) ไว้ว่า กระบวนการในการวางโครงสร้างการบริหารงานเชิงกลยุทธ์ มีการแบ่งบทบาทในการบริหาร (Roles in Strategic Management) เป็น 3 ระดับ คือ 1) ผู้บริหารระดับสูงหรือระดับนโยบาย (Strategic Management) มีหน้าที่ตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ให้กับองค์กรต่างๆ สำหรับในด้านการบริหารองค์การแล้วคำว่าผู้บริหารระดับสูงหมายถึงบุคคลกลุ่มเล็ก ๆ ที่มีอำนาจและหน้าที่อยู่ในระดับสูงขององค์กรตามสายงานบังคับบัญชา ถือว่ามีอำนาจสูงสุด มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบต่อกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์อันเชื่อมโยงถึงการตัดสินใจในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะมีผลกระทบต่อความสำเร็จ ความล้มเหลวของกิจการ ดังนั้นจึงต้องอาศัยการผสมผสานทักษะความสามารถและความเชี่ยวชาญของบุคลากรจากฝ่ายต่างๆ เข้ามาช่วยทำการวิเคราะห์ นำไปสู่การปฏิบัติ หรือร่วมตัดสินใจเชิงกลยุทธ์สำหรับสถานการณ์ต่างๆ ด้วย 2) ผู้บริหารระดับกลางหรือระดับสั่งการ (Tactical Management) ในองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ จะมีผู้บริหารระดับกลางหรือคณะกรรมการอำนวยการซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับคัดเลือกให้เข้ามาทำหน้าที่โดยมีอำนาจและหน้าที่ตามขอบเขตที่ผู้บริหารระดับสูงกำหนด และในผู้บริหารระดับกลางหรือคณะกรรมการอำนวยการจะมีการคัดเลือกประธานขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ควบคุมดูแลกิจกรรมของคณะกรรมการซึ่งหากเทียบกับการบริหารโรงเรียนแล้ว จะมีตำแหน่งเดียวกันกับครูผู้รับผิดชอบโครงการนั่นเอง และ ผู้บริหารระดับล่าง หรือระดับปฏิบัติการ (Operation Management) การที่กระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ จะได้รับการนำมาปฏิบัติและใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างจริงจังในองค์กรนั้นจะต้องมีการจัดตั้งทีมงาน

หรือผู้บริหารระดับล่าง เข้ามาช่วยดำเนินการ ซึ่งจะมีหน้าที่ควบคุมดูแล ให้เป็นไปตามแผนการของผู้บริหารระดับกลางและผู้บริหารระดับสูง

2. มาตรฐานที่ 2 การประสานความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชุมชน และหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้องผู้บริหาร มีการดำเนินงานอย่างเป็นขั้นตอนตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 องค์ประกอบ คือ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมนักเรียน 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหาและ 5) การส่งต่อนักเรียน โดยอาศัยความร่วมมือของผู้ปกครอง ครู ชุมชน และหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ซึ่งผู้ปกครองและครูจะมีบทบาทอย่างมากในขั้นตอนที่ 1 และ 2 คือ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน ส่วนขั้นตอนที่ 3 และ 4 เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความร่วมมือของคณะผู้บริหาร คณะครู และชุมชนในการเปิดโอกาสหรือสร้างโอกาสให้นักเรียนสามารถแสดงศักยภาพได้มากยิ่งขึ้น และในกระบวนการสุดท้ายเป็นกระบวนการส่งต่อ เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลภายนอก เช่น นักจิตวิทยา ในการช่วยเหลือนักเรียน ทั้งนี้ วนิดา ชนิษฐาทรงศ์ (2546 : 10-32) ได้อธิบายรายละเอียดของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทั้ง 5 องค์ประกอบ ไว้ ดังนี้

2.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้วยความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคนที่มีพื้นฐานความเป็นมาของชีวิตที่ไม่เหมือนกัน หล่อหลอม ให้เกิดพฤติกรรมหลากหลายรูปแบบ ทั้งด้านบวกและด้านลบ ดังนั้น การรู้จักข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียน จึงเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะช่วยให้ครูที่ปรึกษามีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้นสามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการ คัดกรองนักเรียน เป็นประโยชน์ในการส่งเสริม การป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนได้อย่างถูกต้อง ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์มิใช่การใช้ความรู้สึกหรือการคาดเดาโดยเฉพาะในการแก้ไขปัญหา นักเรียน ซึ่งจะทำให้ไม่เกิดข้อผิดพลาดต่อการช่วยเหลือนักเรียนหรือเกิดได้น้อยที่สุด

2.2 การคัดกรองนักเรียน การคัดกรองนักเรียน เป็นการพิจารณาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน เพื่อการจัดกลุ่มนักเรียน อาจนิยามกลุ่มได้ 4 กลุ่ม คือ

2.2.1 กลุ่มปกติ คือ นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียนแล้วอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มปกติ ซึ่งควรได้รับการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันและการส่งเสริมพัฒนา

2.2.2 กลุ่มเสี่ยง คือ นักเรียนที่จัดอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มเสี่ยงตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องให้การป้องกันหรือแก้ไขปัญหาตามแต่กรณี

2.2.3 กลุ่มมีปัญหา คือ นักเรียนที่จัดอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มมีปัญหาตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องช่วยเหลือและแก้ปัญหาโดยเร่งด่วน

2.2.4 กลุ่มพิเศษ คือ นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ มีความเป็นอัจฉริยะ แสดงออกซึ่งความสามารถอันโดดเด่นด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้าน อย่างเป็นที่ประจักษ์เมื่อเทียบกับผู้มีอายุในระดับเดียวกันภายใต้สภาพแวดล้อมเดียวกัน ซึ่งโรงเรียนต้องให้การส่งเสริมนักเรียนได้พัฒนาศักยภาพความสามารถพิเศษนั้นจนถึงขั้นสูงสุด ทั้งนี้การจัดกลุ่มนักเรียนนี้ มีประโยชน์ต่อครูที่ปรึกษาในการหาวิธีการเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้อย่างถูกต้อง โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาให้ตรงกับปัญหาของนักเรียนยิ่งขึ้น และมีความรวดเร็วในการแก้ไขปัญหา เพราะ มีข้อมูลของนักเรียนในด้านต่าง ๆ ซึ่งหากครูที่ปรึกษาไม่ได้คัดกรองนักเรียนเพื่อการจัดกลุ่มแล้ว ความชัดเจนในเป้าหมายเพื่อการแก้ไขปัญหาของนักเรียนจะมึ้น้อยลง มีผลต่อความรวดเร็วในการช่วยเหลือ ซึ่งบางกรณีจำเป็น ต้องแก้ไขโดยเร่งด่วน

2.3 การป้องกันและแก้ไขปัญหา ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูควรให้ความเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน แต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา นั้น จำเป็นอย่างมากที่ต้องให้ความดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดและหาวิธีการช่วยเหลือทั้งการป้องกัน และการแก้ไขปัญหา โดยไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจนกลายเป็นปัญหาของสังคม การสร้างภูมิคุ้มกัน การป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียน จึงเป็นภาระงานที่ยิ่งใหญ่และมีคุณค่าอย่างมากในการพัฒนาให้นักเรียนเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมต่อไป การป้องกันและการแก้ไขปัญหให้กับนักเรียนนั้นมีหลายเทคนิค วิธีการ แต่สิ่งที่ครูประจำชั้น/ ครูที่ปรึกษา จำเป็นต้องดำเนินการมีอย่างน้อย 2 ประการ คือ การให้คำปรึกษาเบื้องต้น และการจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

2.4 การพัฒนาและส่งเสริมผู้เรียน การพัฒนาและส่งเสริมนักเรียนเป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคน ไม่ว่าจะเป็นักเรียนกลุ่มปกติ หรือกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา กลุ่มความสามารถพิเศษ ให้มีคุณภาพมากขึ้น ได้พัฒนาเต็มศักยภาพ มีความภาคภูมิใจในตนเองในด้านต่างๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติและกลุ่มพิเศษกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา และเป็น การช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา กลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติและมีคุณภาพ ตามมาตรฐานที่โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวังต่อไป ทั้งนี้ การส่งเสริมพัฒนานักเรียนมีหลายวิธีที่โรงเรียนสามารถพิจารณาดำเนินการได้ แต่มีกิจกรรมหลักสำคัญที่โรงเรียนต้องดำเนินการ คือ การจัดกิจกรรมโฮมรูม การเยี่ยมบ้าน (การเยี่ยมบ้านนักเรียนประจำภาคเรียน) การจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom Meeting) การจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

2.5 การส่งต่อ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนโดยครูที่ปรึกษา อาจมีกรณี ที่บางปัญหามีความยากต่อการช่วยเหลือ หรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นก็ควร ดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป เพื่อให้ปัญหา ของนักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกต้องและรวดเร็วขึ้น หากปล่อยให้เป็บทบาทหน้าที่ของครูที่ปรึกษาหรือครู คนใดคนหนึ่ง เพียงลำพังความยุ่งยากของปัญหาอาจมีมากขึ้น หรือลุกลามกลายเป็นปัญหาใหญ่โตจนยากต่อการ

แก้ไข ซึ่งครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาสามารถดำเนินการได้ตั้งแต่กระบวนการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล หรือการคัดกรองนักเรียน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะปัญหาของนักเรียน ในแต่ละกรณี การส่งต่อแบ่งเป็น 2 แบบ คือ การส่งต่อภายใน ครูที่ปรึกษาส่งต่อไปยังครูที่สามารถให้การช่วยเหลือนักเรียนได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะปัญหา เช่น ส่งต่อครูแนะแนว ครูพยาบาล ครูประจำวิชา หรือ ฝ่ายปกครอง และการส่งต่อกายนอก ครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองเป็นผู้ดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอก หากพิจารณาเห็นว่า เป็นกรณีปัญหาที่มีความยากเกินกว่าศักยภาพของโรงเรียนจะดูแลช่วยเหลือได้

จากกระบวนการดังกล่าวจะพบว่าโรงเรียนคุ้มครองเด็กในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัชยมศึกษาหนองคายได้ดำเนินการตามระบบการช่วยเหลือนักเรียนตามหลักการข้างต้น

3. มาตรฐานที่ 3 การประสานความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชุมชน และหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้อง โรงเรียนมีการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อจัดโครงการส่งเสริมพัฒนานักเรียนตามพัฒนาการ 5 ด้าน คือ ด้านร่างกาย จิตใจ สังคม สติปัญญา และครอบครัว และมีการเสริมสร้างความปลอดภัยในโรงเรียน อย่างครอบคลุมทั้ง 4 กลุ่ม คือภัยที่เกิดจากความรุนแรง ภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ ภัยที่เกิดจากการถูกละเมิด และภัยที่เกิดจากผลกระทบทางสุขภาพทางกายและจิตใจ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มุ่งมั่นในการพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็น การศึกษาขั้นพื้นฐานวิถีใหม่ วิถีคุณภาพ มุ่งเน้นความปลอดภัยในสถานศึกษา ส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมและบริหารจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้น พัฒาระบบและกลไกในการดูแลความปลอดภัยให้กับนักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา และสถานศึกษาจากภัยพิบัติและภัยคุกคามทุกรูปแบบ รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาพที่ดี สามารถปรับตัวต่อโลกอุบัติเหตุใหม่และอุบัติเหตุซ้ำ ส่งเสริมความปลอดภัยสร้างความมั่นใจให้กับสังคมเพื่อคุ้มครองความปลอดภัยแก่นักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา ทั้งนี้ กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้ลงนามความร่วมมือในโครงการ “SAFE สถานศึกษาปลอดภัย” กับ 8 กระทรวง และอีก 2 หน่วยงาน ประกอบด้วย กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม กระทรวงคมนาคม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงยุติธรรม และสำนักนายกรัฐมนตรีเพราะทุกภาคส่วนเห็นความสำคัญร่วมกันว่า มีความจำเป็นอย่างสูงสุดในการจัดการปัญหา ความปลอดภัยให้เกิดขึ้นกับนักเรียนและเยาวชน ใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์ 2) ภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ 3) ภัยที่เกิดจากการถูกละเมิดสิทธิ์ 4)

ภัยที่เกิดจากผลกระทบต่อสุขภาพทางกายและจิตใจ ซึ่งความเสี่ยงความไม่ปลอดภัยเหล่านี้สามารถเกิดขึ้นได้โดยไม่คาดคิด และ ศธ.ก็มีความมุ่งมั่นในการจัดให้มีรูปแบบ วิธีการ กระบวนการ ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ให้เกิดความปลอดภัยในทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ มีความสุข เพื่อนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษาเด็กและเยาวชนไทย

## องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนคู่ครองเด็กในโรงเรียนมัธยมศึกษา ควรกำหนดนโยบายในการสนับสนุนโรงเรียนคู่ครองเด็กร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองและชุมชน เพื่อกำหนดนโยบายให้มีความชัดเจนไปในทิศทางเดียวกัน ควรมีการกำกับนิเทศติดตามอย่างละเอียด ด้วยการแนะนำ ส่งเสริมให้กำลังใจการปฏิบัติงานอย่างจริงจังของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ควรเปิดโอกาสทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในทำกิจกรรม การพัฒนา การส่งเสริมกิจกรรมในโรงเรียนคู่ครองเด็กให้ประสบความสำเร็จ ควรส่งเสริมพัฒนาครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนให้เกิดความตระหนักรู้เข้าใจในการดำเนินงานตามขั้นตอน และการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมโรงเรียนคู่ครองเด็กให้ดียิ่งขึ้น ควรจัดระบบการบริหารงานให้สอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคู่ครองเด็กและบริบทของสถานศึกษา และให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานที่มากยิ่งขึ้นในทุกกิจกรรม ควรมีการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ในรูปแบบกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning community หรือ PLC) เพื่อเกิดความรู้ในมุมมองหรือรูปแบบที่แปลกใหม่

## เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการบริหารจัดการปฏิบัติหน้าที่สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล พ.ศ.2546*. กรุงเทพฯ ฯ : วัฒนาพานิช.
- \_\_\_\_\_. (2543). *ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิ เด็กและสถานศึกษา พ.ศ.2546*. กรุงเทพฯ ฯ : วัฒนาพานิช.
- \_\_\_\_\_. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พุทธศักราช 2545*. กรุงเทพฯ ฯ : ศรุสภาลาดพร้าว.



- ขจรศักดิ์ ธรรมธัชกุล ศิกานต์ เพียรธัญญกรณ์ และปัทมา จันทพันธ์. (2564). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดเทศบาลในกลุ่มการศึกษาท้องถิ่นที่ 11*. วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 10(37), 282-286
- ณัฐณภรณ์ เอกนราจินดาวัดน์. (2564). *ภาวะผู้นำทางการบริหารการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ถวัลย์ สุนทรธา. (2563). *การพัฒนาารูปแบบการส่งเสริมสิทธิเด็กในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ธีระ รุญเจริญ. (2550). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา ฉบับปรับปรุง*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : ข้าวฟ่าง, 2550.
- พรระฆมน พินทุสมิต. (2560). *การปฏิบัติงานด้านการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ราชกิจจานุเบกษา. *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา, 2560.
- ศศิวิมล สุวรรฤทธิ์. (2547). *การศึกษาสากลไถ่และมาตรการในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเด็กภายใต้กรอบประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน*. บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สวัสดิ์ ชูสุข. (2546). *สิทธิและความต้องการของเด็กภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กกับแนวทางการปฏิบัติงานของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านเชียงใหม่*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สิริมา หมอนไหม. (2554). *การบริหารจัดการศึกษาเพื่อสิทธิเด็กในโรงเรียนมัธยมศึกษาตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน. (2544). *อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: แสงเทียนการพิมพ์.
- อวิการ์ตัน นิยมไทย. “*บทวิเคราะห์พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558*”. จุลนิตี, 12(6), 2558.
- Bardo, J.W and J.J. Hartman. (1982). *Urban Sociology: A Systematic Introduction*. U.S.A.: F.E. Peacock.

- Billingshust, W.J. (1991). Student Parent and Teacher Perception of Factors that Place Students in Suburban Middle Schools at Risk. *Dissertation Abstracts International*, 52(2), 426-A, August.
- Brown, W.B. and D.J. Moberg. (1980). *Organization Theory and Management: A Macro Approach*. New York: John Wiley and Sons.
- Carr, S.B. (1999). Perceptual Principals Regarding Students' Rights : An Analysis of the North Forest Independent School District. *Dissertation Abstracts International*, 60(02), 292.
- Chabbott, C. (2009). *Child Friendly Schools Case Study : Thailand UNICEF. Adjunct, International Education Program*. Washington, D.C. : George Washington University.
- Mitchell, R.C. (1999). Applying a Child Rights Perspective in British Columbia's Capital Health Region: Participatory Action Research in Child and Youth Health Care. *Dissertation Abstracts International*, 38(1), 193, February.